

Список літератури:

1. Рябчун Марина. Інформаційні telegram-канали, як нова медіа-платформа для ЗМІ. *Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал* - 2018. - №12. - URL: <https://nauka-online.com/ua/publications/ekonomika/2018/12/informatsijni-telegram-kanali-yak-nova-media-platforma-dlya-zmi/> (дата звернення: 19.11.2021)
2. Скалацька О. В., Дезінформація щодо Covid-19 у соціальних мережах. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Т. 1. – С. 703-705.*
3. Скалацька, О. В., Політичні лідери про пандемію covid-19: соціально-філософський вимір. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки; Том 2, № 21*
4. Лучицька Ю.О., Дискурс вакцинації в українській політичній комунікації (за матеріалами дописів українських політиків у Telegram). *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса; Том 2 № 13 (2021)*
5. Конституційний склад Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_deputat_list (дата звернення: 19.11.2021)

УДК 316.77:ЗМІ-049.2](0047.1):69.057.47(4-17)

*Мартиненко І. О., здобувач освіти,
Бондаренко С. В., к. політ. н., доцент
кафедри журналістики та соціальних
комунікацій*

«ПІВНІЧНИЙ ПОТІК – 2»: МЕДІА МАНІПУЛЯЦІЇ В НОВИНАХ

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

На сьогоднішній день рівень довіри до медіа в світі стрімко падає. Це пов'язано насамперед з великою кількістю маніпуляцій. Згідно з останнім дослідженням української медіа дослідницької організації «Detector Media» серед респондентів більшість споживає новини з національного телебачення – 95%. З національних сайтів – 84%, з національного радіо – 82%. З друкованими виданнями ситуація інакша: з регіональних друкованих видань інформацію споживають 67% опитаних, тоді як з національних – 45% [1]. З цих даних ми бачимо, що Інтернет-видання займають одну з лідерських позицій серед довіри аудиторії, відповідно – можуть маніпулювати громадською думкою. Особливо, коли мова йде про чутливі теми, які стосуються не лише окремих держав, а й розташування геополітичних сил в межах цілих континентів.

Актуальність теми зумовлена широким резонансом, важливістю та впливом теми «Північного потоку – 2» на розстановку сил у Європі та світі, загроз національній безпеці України та її партнерів. Метою дослідження є виявлення та систематизація маніпуляцій у новинах найпопулярніших онлайн

видань України, РФ та Німеччини на тему запуску газопроводу «Північний потік – 2».

Опираючись на дані останніх опитувань Pointer Agency (Україна), компанії «Медиология» (РФ) та PZ – Online (Німеччина) до медіа моніторингу потрапили 5 українських (УНІАН, ТСН, Радіо Свобода, Новое время, Українська правда) [2], 5 російських (РБК, RT, Gazeta.ru, Lenta.ru, Комсомольская правда) [3] та 5 німецьких (Bild, Süddeutsche Zeitung, Zeit Online, Der Freitag, Frankfurter Allgemeine Zeitung) [4] видань. Усі вони були проаналізовані на предмет висвітлення теми «Північного потоку – 2» в період з травня по жовтень 2021 року. Предметом пошуку були такі маніпуляції як: «наклеювання ярликів», «промивання мізків», «переконання», «забовтування», «інформування», «стереотипізація», «міфологізація», «ефект бумеранга».

За результатами авторського медіа моніторингу українські ЗМІ за обраний період випустили 96 маніпулятивних матеріалів з використанням таких маніпуляцій як: наклеювання ярликів - 39 разів, переконання - 61 раз, інформування - 9 разів, стереотипізація - 6 разів, промивання мізків - 2 рази. Ефект бумеранга, забовтування та міфологізація зустрічалися по одному разу. Найбільш маніпулятивним виданням визнано «Новое время». Воно випустило 34 матеріали. В свою чергу російські ЗМІ за той же період випустили 111 маніпулятивних матеріалів. В них було використано наступні маніпуляції: наклеювання ярликів - 34 рази, переконання - 66 разів, інформування - 5 разів, стереотипізація - 25 разів. Промивання мізків та міфологізація застосовувалися лише раз. Найбільш маніпулятивним виданням визнано Lenta.ru. Воно випустило 33 маніпулятивних матеріали. Німецькі ЗМІ за період з травня по жовтень 2021 року опублікували найменше маніпулятивних матеріалів - 47. В них були використані такі маніпуляції як: наклеювання ярликів - 31 раз, переконання - 28 разів, інформування - 3 рази. Найбільш маніпулятивними виданнями стали Süddeutsche Zeitung та Zeit Online. Вони випустили по 12 маніпулятивних матеріалів.

Важливу роль у дослідженні відігравав і вектор висвітлення теми «Північного потоку – 2». В Україні кожне видання розставляло свої акценти під час представлення суспільно важливої інформації. Так, наприклад, видання «Новое время» робило центром своїх статей сам газопровід «Північний потік – 2» та його будівництво, відставляючи на другий план реакції світових лідерів та вплив цього проекту на світову геополітику. В свою чергу «Радіо свобода» робила навпаки. Сам факт та темпи будівництва газопроводу нівелювалися на фоні міжнародних відносин та зустрічей глав держав з цього приводу. Більша частина стрічки була заповнена звітами переговорів канцлера Німеччини Ангели Меркель з президентами РФ Володимиром Путіним та США Джоозефом Байденом, а також висновками вітчизняних та зарубіжних експертів.

ТСН та «Українська правда» в питанні висвітлення «Північного потоку – 2» зайняли однакову позицію. Їх більше цікавила роль України та наслідки для неї від будівництва цього газопроводу. Тут на другий план відійшли переговори РФ і Німеччини з приводу підтримки будівництва «Північного потоку – 2», обіцянки США щодо тиску на РФ та прогнози експертів про майбутні зміни та

вплив газопроводу на світові геополітичні процеси. Пріоритетну частину стрічки зайняли результати зустрічей президента України Володимира Зеленського, інтерв'ю міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби та промови колишнього очільника державної компанії «Нафтогаз Україна» – Юрія Вітренка.

В цей час видання УНІАН дотримувалося певного нейтралітету. Це видно з невеликої кількості опублікованих матеріалів на дану тему та свідчить про те що тема «Північного потоку – 2» у цьому виданні майже повністю замовчувалася.

Окремої уваги заслуговує вектор висвітлення теми «Північного потоку – 2» журналістами Німеччини. Їх не цікавив сам факт будівництва. Кожен матеріал, який не містив в собі лише сухих цифр, був направлений або на розкриття міжнародних відносин, або на створення та підкріплення негативного образу президента РФ Володимира Путіна. Це свідчить про стійку інформаційну війну між Німеччиною та РФ, не дивлячись на всі зустрічі та домовленості між ними.

З боку РФ не відкрилося нічого нового. Всі матеріали були націлені на звеличення образу даної держави та її лідера. Цікавим було лише те, що до списку «газових постраждалих» окрім України приєдналася й Польща.

Отримавши певну картину маніпулювання темою «Північного потоку – 2» в українських ЗМІ, можна зробити висновок, що серед ряду уже визначених засобів впливу на аудиторію заховані дві глобальні маніпуляції.

Перша – забовтування. З нею ми зустрічаємося у чотирьох з п'яти випадків. «Новое время» відвертає увагу своєї аудиторії від реакції світової спільноти на будівництво «Північного потоку – 2» за рахунок фокусу на самому факті будівництва. «Радіо свобода» відволікає всіх від газопроводу за рахунок акцентування його майбутнього впливу на політичні процеси та відносини між країнами. ТСН та «Українська правда» розкривають тему переважно з боку України та її ризиків, нівелюючи участь інших держав. Друга – «промивання мізків». Тут варто враховувати, що усі знайдені засоби впливу в сукупності діють на моделювання сприйняття та уявлення аудиторії про «Північний потік – 2».

З приводу інших держав можна сказати одне - для РФ та Німеччини маніпулювання темою «Північного потоку – 2» залежало від їх інтересів на міжнародній арені. В результаті ми побачили, що РФ була зацікавлена в підтриманні власного іміджу «наддержави», Німеччина – у втриманні міжнародних відносин та у дерепутації РФ.

Підсумовуючи сказане, варто зазначити, що медіа маніпуляції в сучасному світі активно застосовуються з метою впливу на свою аудиторію. Окрім того, слід зазначити, що в умовах сучасних гібридних війн вплив державного дискурсу та допомога медіа своїм державам не дає можливість об'єктивно, неупереджено та повно висвітлювати суспільно важливі теми. Це свідчить про певний рівень залежності ТОП-медіа від урядів своїх держав, власників та рівня самоцензури журналістів. На даному етапі розвитку інформаційного суспільства не існує способу повного знищення маніпуляцій як явища, що

обумовлено світовими кризовими процесами, переосмисленням соціальної ролі ЗМІ та місії медіа, як соціального інституту.

Список використаних джерел

1. Закусило М. Соцмережі й телебачення – основні джерела новин для українців; довіра до національних медіа впала (дослідження). Детектор Медіа. URL: <https://detector.media/infospace/article/181614/2020-10-16-sotsmerezhi-y-telebachennya-osnovni-dzherela-novyn-dlya-ukraintsiv-dovira-do-natsionalnykh-media-vpala-doslidzhennya/> (дата звернення: 10.11.2021)
2. Опитування: яким ЗМІ довіряють журналісти. Pointer.agency. URL: https://pointer.agency/opytuvannia-iakym-zmi-doviraiut-zhurnalisty/?fbclid=IwAR3t8Ceuiw-GvwjiAlTB4bLKxZNLt6iyfVE-dMK_udm0EGxxrGBn5L9w1Is (дата звернення 12.11.2021)
3. ТОП - 10 СМІ. Медialogия. URL: <https://www.mlg.ru/ratings/> (дата звернення 12.11.2021)
4. Die Mediadaten der PZ-Verlage. PZ-Oline. URL: <https://www.pz-online.de/> (дата звернення 12.11.2021)
5. Мартиненко І. Дані медіа моніторингу висвітлення теми «Північний потік – 2» у провідних онлайн ЗМІ України. Німеччини та РФ. Донецький національний університет імені Василя Стуса. URL: https://dnu-my.sharepoint.com/:x:/g/personal/s_bondarenko_donnu_edu_ua/EVFW-aWR8-9GpfW-YQDgcGgB8k2dWma16G3GkxX-l4Wn1w?e=4%3AdDNzM2&at=9&CID=dc2456c1-ca4e-c3e1-4a41-e98110b8efa6 (дата звернення 15. 11. 2021)

УДК 007:[070:323.266]:327.88]((470+571):477)(043)

*Попович Б. В., здобувач освіти,
Чальцева О. М., д. політ., н., доцент,
доцент кафедри політології та
державного управління*

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ВІДНОСИН

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

У сучасних умовах потужними стають інформаційні технології та все частіше їх використовують у деструктивних цілях. Протиріччя, що виникають між державами сприяють появі інформаційних загроз та розробці методів їх протидії, а політика у сфері інформаційної безпеки повинна бути достатньо потужною, щоб забезпечити захист інформаційного простору.

Одним з факторів впливу на систему є зовнішні та внутрішні атаки, які в науковій літературі отримали визначення інформаційної війни. Інформаційна війна постає потужною загрозою інформаційній безпеці держави, що спрямована на здійснення впливу на модель світу того, хто отримує інформацію,